

ponechává stranou, neboť o tom není ani v právní vědě dosaženo shody. Návrh zákoníku nemínil řešit teoretické spory a spokojuje se s obecnou úpravou v § 20 odst. 2.

Především však platí, že pro kruh soukromého práva je vzhledem k zásadě rovnosti subjektů v principu lhostejné, které právnické osoby jsou soukromoprávní a které veřejnoprávní. Pro soukromé právo má význam jen, kdo je osobou, tj. kdo má právní subjektivitu a je jako osoba způsobilý nabývat majetek, uzavírat smlouvy, plnit atp.

Pokud se jedná o návrh § 144 odst. 2, pamatuje se jím na to, že určitým právnickým osobám musí být ponechána speciální úprava.

Dále se navrhuje stanovit okruh činností právnickým osobám vůbec zakázaných. Vychází se přitom z úpravy dosavadního § 4 zák. č. 83/1990 Sb., který se ovšem zatím vztahuje jenom na korporace o jedné právní formě. To vedlo k následným duplicitním úpravám [např. § 68a odst. 2 písm. b) obch. z.] nebo ke vzniku nežádoucích mezer.

Návrh ustanovení je formulován tak, že i podnikání charakterizuje jako jednu z činností právnických osob. Odpadne tudíž dosavadní těžkopádné vyjadřování „předmět činnosti nebo podnikání“ či podobná sousloví, k nimž legislativní technika zatím přistupuje.

K § 146:

Podle připomínky z pracovní komise Legislativní rady vlády pro právo občanské má zákoník upravit též status obecné prospěšnosti právnických osob. Taková úprava v kodexech není neobvyklá (viz např. § 21 BGB), a proto se navrhuje vtělit ji do navrhovaného zákoníku.

Ustanovení § 146 vymezuje základní znaky právnické osoby jako veřejně prospěšné. Jsou to: (1) přispívat vlastní činností k naplňování obecného blaha, (2) ve shodě s účelem vyjádřeným v zakladatelském právním jednání, (3) hospodárné využití vlastního jmění - tedy i nabytého zisku - k tomuto účelu, (4) poctivost zdrojů, z nichž nabyta majetek a (5) bezúhonnost osob, které mají na právnickou osobu rozhodující vliv, ať již to jsou členové orgánů nebo jiné osoby. Důraz na rousseauovský pojem obecného blaha má smysl v tom, že se vyhýbá bipartici soukromého a veřejného a poukazuje na to, že obecné blaho není věcí monopolu veřejné moci, jakkoli je zejména stát v tomto směru významným činitelem. Výrazem „poslání“ se zdůrazňuje, že má jít o vlastnost právnické osoby trvalou nebo přinejmenším dlouhodobou. Výslovné zdůraznění, že právnická osoba má stanovenému účelu přispívat „vlastní činností“ poukazuje na nutnost aktivního naplňování účelu a vylučuje z tohoto okruhu rozličné „spící“ entity. Právnická osoba musí k naplňování veřejně prospěšného účelu používat celé své jmění hospodárně; formulace dává rozumnou míru volnosti v tom smyslu, že někdy může mít smysl jistou část zisku použít k zachování nebo

zlepšení materiální podstaty, o niž právnická osoba s veřejně prospěšným účelem opírá svou existenci, jindy může mít smysl, že nejen zisk, ale i část této materiální podstaty vynaloží na naplnění svého účelu.

Veřejná prospěšnost je vázána na fakticitu a věcný obsah, nikoli na právní formu.

Ustanovení nespojuje fakt veřejné prospěšnosti s registrací. Není vyloučeno, že určitá právnická osoba splní znaky vymezené tímto ustanovením, ale její zakladatelé, její orgány nebo členové či společníci nebudou mít zájem o formální registraci. Navrhovaná úprava tuto možnost jen nabízí, nevnučuje ji, ale s registrací veřejné prospěšnosti spojuje zvláštní právní následky (§ 150).

K § 147:

Výsledky diskusí k tématu veřejné prospěšnosti právnických osob (kulatý stůl neziskových organizací 18. července 2011 v Evropském domě v Praze, seminář 29. srpna 2011 v budově Justiční akademie v Praze a řada dalších jednání) ukázaly, že nejvhodnějším řešením bude zakotvit veřejnou prospěšnost v občanském zákoníku jako statusovou záležitost právnických osob, ale podrobnosti a stanovení podmínek pro zápis statusu veřejné prospěšnosti ponechat úpravě zvláštního zákona. To zejména z toho důvodu, že při stanovení těchto podmínek již bude nutné mezi právními formami právnických osob rozlišovat (podmínky pro nadace budou jiné než podmínky pro akciovou společnost). Taková míra podrobností není pro občanský zákoník vhodná, kromě toho se jedná o záležitosti veřejnoprávní povahy, které občanský zákoník zásadně řešit nemá, nehledě k tomu, že v tom směru je nutná podrobná diskuse, jejíž výsledky není namístě předjímat.

K § 148 a 149:

Status veřejné prospěšnosti může být do veřejného rejstříku zapsán, tím uveden ve veřejnou známost, a pak s ním lze spojit výhody vyplývající z § 150. Je-li tento status zapsán ve veřejném rejstříku, nutně výmazem zanikne. Buď proto, že se jej právnická osoba vzdá (což ovšem naráží na limit vyjádřený v § 146 slovy „v souladu se zakladatelským právním jednáním“, takže by již stanovy, zakladatelská listina, statut, společenská smlouva apod. musely určit, za jakých podmínek se lze tohoto statusu vzdát, anebo by muselo dojít za trvání právnické osoby k jejich změně), anebo proto, že právnická osoba přestane splňovat stanovené podmínky a o odnětí statusu veřejné prospěšnosti rozhodne soud.

K § 150:

Jako důsledek zápisu se navrhuje stanovit, že pouze právnická osoba zapsaná jako veřejně prospěšná ve veřejném rejstříku bude moci (jde o právo, nikoli povinnost) uvést ve svém názvu, že je veřejně prospěšná.

K § 151 až 160:

V obecných ustanoveních o orgánech právnické osoby se předně navrhuje stanovit, že ony to jsou, kdo v právnické osobě vlastním rozhodováním nahrazují její vůli (obdobně např. čl. 55 švýcarského ZGB). Navrhuje se výslovně stanovit, že se podle dobré víry členů orgánů právnické osoby přičte dobrá víra i této právnické osobě. V té souvislosti musí být důraz položen na dobrou víru toho orgánu, který rozhoduje, neboť toto hledisko je pro závěr o existenci či neexistenci dobré víry právnické osoby právně významné. Pokud jde o jiné osoby, které právnickou osobu zastupují a v zastoupení za ni právně jednají (např. zaměstnanci), posoudí se otázka dobré víry podle obecných ustanovení o smluvním zastoupení. Návrh úpravy v § 152 odst. 1 sleduje zjednodušení legislativní mluvy. Protože se vychází z pojetí, že i unipersonální orgán právnické osoby má člena, odpadne nutnost mnohmluvného vyjadřování slovy „orgán právnické osoby nebo jeho člen“, ale postačí výraz „člen orgánu (právnické osoby)“. Ačkoli obecně mohou být členy orgánů právnické osoby jen osoby zletilé a svéprávné, navrhuje se po vzoru občanských zákoníků Nizozemí (čl. 2:13) a Québecu (čl. 327) toto obecné pravidlo pro odůvodněné případy prolomit.

Nenavrhuje se vyloučit způsobilost určité osoby k výkonu volené funkce v důsledku jejího úpadku. Podobný obecný zákaz není možný; vyloučil by např. existenci spolku osob postižených úpadkem. Návrh také bere v úvahu, že tam, kde je účelné, aby úpadci byli k výkonu funkce v orgánech právnické osoby nezpůsobilí, to stanoví zvláštní zákony, např. při úpravě obchodních společností nebo různých právnických osob veřejného práva. Je však jisté, že osvědčení úpadku určité osoby zpochybňuje její způsobilost k výkonu funkce s péčí řádného hospodáře. Proto se navrhuje uložit takové osobě oznamovací povinnost tak, aby ten, kdo o obsazení funkce rozhoduje, měl o této skutečnosti vědomost a mohl ji uvážit. Obdobnou povinnost se navrhuje zavést i pro případ, že úpadek určité osoby byl osvědčen až v době, kdy již členem orgánu právnické osoby je. Kdo nesplní tuto povinnost, uvádí druhé v omyl a pro případ, že rozhodující činitelé zůstanou nečinní, zakládá se každému, kdo na tom má právní zájem, oprávnění domáhat se, aby takového člena orgánu z funkce odvolal soud. Nicméně není možné z tohoto procesu vyloučit rozhodujícího činitele, tj. toho, jemuž především náleží působnost rozhodnout, kdo bude členem určitého orgánu právnické osoby.